

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Житомирського
державного університету
імені Івана Франка
протокол № 10 від
«28» серпня 2020 року

Голова Вченої ради

_____ В. М. Мойсієнко

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____ Комплексний кваліфікаційний екзамен з психології _____

(назва атестації)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

Галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____

(шифр та назва)

Спеціальність _____ 053 Психологія _____

(код та назва)

Освітня програма _____ Психологія _____

(назва)

Факультет/

Навчально-науковий інститут _____ соціально-психологічний факультет _____

(назва)

Введено в дію наказом ректора
Житомирського державного
університету імені Івана Франка
№ _____ від «28» серпня 2020 р.

Розробники програми:

Портницька Н.Ф., - кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної та практичної психології

Кириченко В.В. - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної та практичної психології

Гавриловська К.П. кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної та практичної психології

Програма атестації здобувачів вищої освіти розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної та практичної психології

Протокол № 11 від „9” червня 2020 р.

Завідувач кафедри соціальної

та практичної психології

_____ (підпис)

_____ Портницька Н.Ф. (ПП)

Програма атестації здобувачів вищої освіти розглянута і схвалена на засіданні вченої ради соціально-психологічного факультету

Протокол № 11 від „24” червня 2020 р.

Голова вченої ради соціально-психологічного факультету

_____ (підпис)

_____ Тичина І.М. (ПП)

Програма затверджена на засіданні Вченої ради університету

Протокол № 10 від „ 28 ”серпня 2020 р.

Голова вченої ради університету _____ (підпис)

В. М. Мойсієнко

ВСТУП

Програма державного комплексного кваліфікаційного екзамену із психології призначається для студентів ОП Психологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія соціально-психологічного факультету. Вона вміщує дві частини: тестові завдання з дисциплін «Вікова психологія», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Експериментальна психологія» (згідно навчального плану) та професійно-орієнтоване завдання, яке узагальнює і систематизує теоретичні знання з перерахованих вище психологічних дисциплін і конкретизує їх в напрямку прикладного застосування.

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісної взаємодії; здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: знання категоріально-понятійного апарату психології; здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел; здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації; уміння організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову); здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту; навички міжособистісного спілкування та роботи в команді у процесі професійної діяльності

Програмні результати навчання

- Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій
- Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень.
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій.
- Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.
- Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Загальна характеристика програми комплексного кваліфікаційного екзамену з психології

Програма включає:

- I. Перелік розділів і тем.
- II. Критерії оцінювання знань та умінь студентів.
- III. Список необхідної літератури. Перелік базових методик до курсу.
- IV. Приклад професійно-орієнтованих завдань.

I. Перелік розділів і тем

Комплексний кваліфікаційний екзамен з психології для здобувачів вищої освіти ОП Психологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» передбачає оцінку знань та умінь студентів з таких курсів:

- загальна психологія;
- соціальна психологія;
- вікова психологія;
- експериментальна психологія.

«Загальна психологія»

1. **Предмет психології.** Визначення психології як науки: об'єкт та предмет вивчення. Розмежування наукової та побутової психології Історія психологічних вчень: вчення про душу, вчення про свідомість, наука про поведінку, наука про закономірності розвитку психіки. Поняття про психіку, основні функції. Основні форми прояви психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості та їх види.
2. **Загальна психологія в системі наук.** Структура сучасної психології. Галузі психології за критеріями конкретної діяльності, розвитку та взаємодії особистості та суспільства. Теоретичні та науково-практичні аспекти психології. Завдання сучасної психології. Розкриття принципів психології: детермінізм, єдність свідомості і діяльності, розвиток психіки і свідомості в діяльності, системно-структурний, відображення. Методи психології. Основні методи: експеримент та спостереження. Допоміжні методи: анкети, бесіда, інтерв'ю, психологічні тести, діагностичні методи, вивчення продуктів діяльності.
3. **Зв'язок психології з іншими науками.** Місце психології в системі наукового знання: зв'язок з природничими, гуманітарними та технічними науками. Зв'язок психології з медичними науками: медициною, психіатрією. Зв'язок психології з технічними науками. Використання методів математичної обробки для аналізу результатів психологічного дослідження. Зв'язок психології з гуманітарними науками: мовознавство, літературознавство, суспільствознавство, історія. Взаємозв'язок психології та педагогіки.
4. **Походження та історичний розвиток психіки людини.** Умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості: біологічні передумови виникнення людської свідомості; роль праці в виникненні людської свідомості. Відмінності психіки людини і тварини. Основні властивості психіки людини: умови розвитку та наявності свідомості. Суттєві відмінності психіки людини і тварини: відмінності в емоційній сфері; відмінності мислення; відмінності „мови”; відмінності у виконанні елементарної трудової діяльності; відмінності умов розвитку.
5. **Мозок і психіка.** Рефлекторна природа психіки: психофізичні теорії психічного (вчення Декарта, Сеченова); вчення Павлова про рефлекторну природу психічного: умовні та безумовні рефлекси; вчення про дві сигнальні системи. Закони вищої нервової діяльності: іррадіації та концентрації процесів збудження та гальмування, взаємної індукції збудження та гальмування. Закономірності формування динамічних стереотипів. Положення О.Р. Лурії про три блоки мозку і їх основні функції. Взаємодія енергетичного, аналітичного та регуляторного блоків мозку як умова адекватного психічного відображення. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.
6. **Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.** Психіка і свідомість. Функції

свідомості як вищого рівня психічного відображення Структура свідомості. Патологічні стани свідомості: пригнічення свідомості, затьмарення свідомості, кома. Проблема несвідомого в психології. Класифікація несвідомих психічних явищ.

7. **Будова та властивості нервової системи.** Будова, функції та види нейронів. Аферентні і еферентні нерви. Центральна нервова система: будова та функції спинного та головного мозку. Відділи кори головного мозку та їх роль у функціонуванні психіки.
8. **Загальна характеристика особистості.** Поняття особистості у психології. Розмежування понять „людина”, „індивід”, „особистість”, „суб’єкт”. „індивідуальність”. Співвідношення біологічного і соціального у структурі особистості: структура особистості за С.Л. Рубінштейном; структура особистості за О.Г. Ковальовим; структура особистості за К.К.Платоновим; структура особистості за А.В.Петровським.
9. **Активність і спрямованість особистості.** Активність особистості і її життєва позиція. Основні види активності особистості: адаптивна, неадаптивна, нормативна, наднормативна, над ситуативна. Усвідомлювані мотиви особистості: інтереси, переконання, світогляд. Психологічний зміст та види. Неусвідомлювані мотиви: установки, потяги.
10. **Самосвідомість особистості.** Самосвідомість особистості: функції, структура, розвиток. Категорія „Я” в психології. Я-концепція та образ Я. Самооцінка та рівень домагань особистості. Психологічний захист особистості. Механізми психологічного захисту. Активний та пасивний психологічний захист.
11. **Розвиток особистості.** Поняття про розвиток. Рушійні сили розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Становлення особистості в процесі соціалізації. Роль активності у розвитку особистості. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського.
12. **Темперамент.** Поняття про темперамент. Історичний зміст термінології у вченні про темперамент. Вчення І.П. Павлова про фізіологічні основи темпераменту. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент. Психологічні характеристики типів темпераментів: реактивність, активність, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.
13. **Характер.** Поняття про характер. Структура характеру. Акцентуація рис характеру. Природні і соціальні передумови рис характеру. Формування характеру.
14. **Здібності.** Поняття про здібності: визначення здібностей; структура здібностей; загальні, спеціальні здібності. Кількісна і якісна характеристика здібностей. Природні передумови здібностей. Здібності і спадковість. Формування здібностей.
15. **Зв’язок властивостей нервової системи та індивідуальних відмінностей.** Зв’язок фізіологічного та психологічного в індивідуальних відмінностях людини. Основні властивості нервової системи: сила; врівноваженість; динамічність-рухливість, лабільність. Проблема полярності властивостей нервової системи. Зв’язок властивостей нервової системи зі здібностями.
16. **Діяльність.** Активність і діяльність: потреба як джерело активності. Поняття про діяльність. Структура діяльності. Керування дією та контроль за нею. Саморегуляція діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності. Освоєння діяльності: виникнення навичок, їх структура; взаємодія навичок; виникнення умінь; формування звичок; механізми оволодіння діяльністю. Основні види діяльності людини: ігрова, навчальна, трудова.
17. **Спілкування.** Поняття про спілкування. Комунікативна сторона спілкування: а) види комунікації; б) мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми; в) розвиток мовлення у дітей. Характеристика інтерактивної сторони спілкування. Перцептивна сторона спілкування. Психологічні механізми сприймання людини людиною. Спілкування і мовлення вчителя. Зворотній зв’язок у спілкуванні.
18. **Міжособові стосунки в групах та колективах.** Групи і їх класифікація. Команди і колективи. Диференціація в групах. Інтеграція в групах.
19. **Увага.** Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги: вчення І.П. Павлова, О.О. Ухтомського; сучасні дослідження фізіології уваги. Теорії уваги. Увага як регулятор психічної активності. Види і форми уваги. Структура (властивості) уваги. Розвиток та виховання уваги.
20. **Відчуття.** Поняття про відчуття та сприймання, погляди на природу відчуттів.

Рефлекторна природа відчуттів. Загальні властивості і закономірності відчуттів: а) якість, інтенсивність, тривалість відчуттів; б) пороги відчуттів; в) явище адаптації; явище синестезії і сенсibiliзації; г) компенсаторні можливості відчуттів.

21. **Сприймання.** Поняття сприймання у психології. Фізіологічні основи сприймання. Характерні особливості сприймання (предметність, цілісність, константність, узагальненість). Сприймання як дія. Спостереження і спостережливість: а) роль моторних компонентів у сприйманні; б) спостереження у мови його ефективності.
22. **Види відчуттів та сприймання.** Основні види відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Основні види сприймання за модальністю. Сприймання простору. Сприймання руху. Сприймання часу.
23. **Пам'ять.** Поняття про пам'ять. Теорії пам'яті. Види пам'яті. Запам'ятовування і його види. Відтворення і його види. Уявлення пам'яті і їх особливості. Забування і збереження.
24. **Мислення.** Загальна характеристика мислення. Розумові дії та мислительні операції. Форми мислення. Процес засвоєння понять. Процес розв'язування задач. Мислення та інтелект. Теорії інтелекту.
25. **Уява.** Поняття про уяву. Соціальна природа уяви. Фізіологічні особливості процесів уяви. Процес створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.
26. **Індивідуальна особливості процесів пам'яті, мислення, уяви.** Індивідуальні особливості в процесах пам'яті. Типи пам'яті. Види мислення та його індивідуальні особливості. Якість розуму. Види уяви та її індивідуальні особливості.
27. **Емоції та почуття.** Поняття про почуття та їх роль у практичній та пізнавальній діяльності. Фізіологічні основи почуттів. Теорії емоцій та почуттів у психології: теорія В.Вундта; теорія Джеймса-Ланге; інформаційна теорія П.В. Симонова. Основні форми переживання почуттів: емоційний фон; прості емоції; настрої; афект; стрес. Основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз. Теорія К. Ізарда. Розвиток емоційної сфери. Почуття і особистість. Вищі почуття та їх види. Розвиток емоційної сфери.
28. **Вираження емоцій у людини та тварини.** Принципи аналізу виразних рухів людини та тварини. Виникнення виразних рухів у філогенезі: рухи, що мають вроджені передумови; рухи, що попередньо виконувалися довільно.
29. **Поняття про волю.** Поняття волю. Основні види дій людини: мимовільні, довільні, вольові. Структура вольового акту: простий вольовий акт; складний вольовий акт.
30. **Вольова регуляція дій людини.** Прийняття рішення. Формулювання наміру. Переборення перешкод. Вольове зусилля.

«Соціальна психологія»

1. **Соціальна психологія: предмет, завдання, історія становлення та місце у системі наукового знання.** Зв'язок соціальної психології з циклом психологічних та соціальних наук. Завдання соціальної психології.
2. **Становлення соціальної психології як самостійної науки.** Розробка соціально-психологічної проблематики у межах філософії. "Психологія народів", "психологія мас". Роль психоаналітичної теорії у становленні соціальної психології". Теорія "інстинктів соціальної поведінки". Експериментально-прикладний етап у розвитку соціальної психології: класична теорія організації та управління; неокласична теорія організації та управління. Експериментальний етап у розвитку соціально-психологічної науки: дослідження соціальної фасилітації та соціальної взаємодії; роль "групової динаміки" К. Левіна у побудові емпіричної методичної бази соціальної психології. Розвиток соціальної психології: «радянський» період; внесок українських вчених у становлення соціальної психології.
3. **Сучасна соціальна психологія в контексті реальних потреб суспільства.** Методологічні та методичні основи соціальної психології: три рівні наукового пізнання; розробка програми соціально-психологічного дослідження; вимоги до отримуваної в ході дослідження інформації. Методичне забезпечення соціально-психологічних досліджень: методи вивчення соціально-психологічної реальності (за Б.Г.Ананьєвим); методи активного соціально-психологічного навчання (за Ю.М.Ємельяновим) – дискусійні, ігрові

методи та тренінг сенситивності. Основні напрямки та теорії зарубіжної соціальної психології. Загальна характеристика прикладної соціальної психології та основні напрямки застосування прикладної соціальної психології.

4. **Соціальна психологія у системі зарубіжного наукового знання.** Біхевіористичний напрям: класичні та неокласичні теорії (теорія оперантного навчання (Б.Скінера), соціально-когнітивна теорія (А. Бандури). Когнітивний напрямок в соціальній психології: структуралізм Ж. Піаже, теорія „соціальних уявлень /репрезентацій/” С. Московічі, Ж.-П.Кодол. та ін. Психоаналітичний напрямок: соціально-психологічні теорії Шутца, К.Юнга, Е.Еріксона, К.Хорні та ін. Гуманістичний напрямок: соціально-психологічні ідеї А.Маслоу, К.Роджерса та ін. Соціально-екологічна теорія У.Бронфенбреннера. Школа групової динаміки: К.Левін, Л.Фестінгер. Соціометричний напрям (Д.Морено). Транзакційний напрям (Е.Берн, Е.Кетріл та ін.).
5. **Проблема спілкування у соціальній психології.** Функції спілкування у системі суспільних та міжособистісних стосунків. Поняття спілкування. Види спілкування. Розвиток спілкування в онтогенезі. Стадії розвитку потреби у спілкуванні, за М.І. Лісіною. Спілкування як форма активності особистості. Єдність спілкування та діяльності.
6. **Спілкування як обмін інформацією. Інтерактивна та перцептивна сторони спілкування.** Спілкування як обмін інформацією: структура спілкування, поняття про комунікацію та її різновиди. Вербальні засоби комунікації (мова та мовлення); функції мови. Невербальні засоби комунікації. Інтерактивна сторона спілкування: типи взаємодії в процесі спілкування. Поняття соціальної перцепції: специфіка дослідження соціальної перцепції, механізми міжособистісного сприймання, зміст та ефекти міжособистісного сприймання.
7. **Психологічний вплив на особистість та групу у процесі спілкування.** Поняття психологічного впливу на особистість і групу у соціальній психології. Міжособистісний вплив та способи протистояння йому: психологічна конструктивність-неконструктивність впливу; види психологічного впливу та протистояння йому(за О.В.Сидоренко). Види масового психологічного впливу: зараження, умови появи паніки, навіювання і наслідування, мода і чутки.
8. **Соціально-психологічні особливості спілкування у класному колективі.** Особливості спілкування у шкільному класі. Інтимно-особистісне спілкування як провідна діяльність у підлітковому віці. Специфіка спілкування підлітка з дорослими.
9. **Соціально-психологічні особливості спілкування у конфліктних ситуаціях.** Конфлікт як ситуація зіткнення інтересів у спілкуванні. Конфлікти у міжособистісних відносинах, їх види та підходи до їх вивчення. Конкуренція, співробітництво, переговори, посередництво, арбітраж у взаєминах. Конфлікти та шляхи їх долання.
10. **Феномен групи з погляду соціальної психології.** Проблема групи в соціальній психології: поняття соціальної групи, її соціально-психологічні характеристики; класифікація груп. Загальна характеристика великих соціальних груп: основні характеристики великих соціальних груп; психологічні особливості етнічних груп. Соціально-психологічні особливості великих груп: великі організовані та стихійні групи.
11. **Мала група в контексті соціально-психологічного пізнання. Динамічні характеристики малої соціальної групи.** Поняття малої групи, її соціально-психологічні характеристики: основні підходи до дослідження малої групи у сучасній соціальній психології; класифікація малих груп; концепції і моделі розвитку малої групи. Динамічні процеси в малій групі: механізми розвитку (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику); механізми стабілізації (конформність; сумісність і спрацьованість; згуртованість). Нормативний вплив у групі: вплив норм групової більшості; вплив норм меншості. Керівництво і лідерство у малих групах: особливості, теорії походження; стилі і типологія лідерства. Прийняття групового рішення.
12. **Проблема прийняття групового рішення.** Індивідуальні та групові рішення. Аналіз якості групових рішень. Групові деформації. Етапи прийняття рішення.
13. **Проблема соціалізації особистості у соціальній психології.** Соціально-психологічна структура особистості; соціально-психологічні теорії особистості. Соціально-

психологічні проблеми соціалізації особистості: поняття „соціалізації особистості” у соціальній психології, його загальна характеристика; основні інститути та етапи соціалізації сучасної особистості; механізми процесу соціалізації особистості. Особистість у системі групових відносин: специфіка входження особистості в групу; роль як реалізація статусу і позиції особистості.

14. **Основні напрямки практичної соціальної психології у сфері взаємодії «вчитель-учень».** Конфліктність особистості та конфліктна особистість»: порівняти поняття. Особливості спілкування в системі вчитель-учень. Комунікативні бар'єри у спілкуванні.
15. **Особливості соціального розвитку сучасної особистості.** Механізми соціального розвитку особистості: єдність процесів наслідування, імітації та ідентифікації; статеворольова типізація; соціальна оцінка бажаної моделі поведінки; конформність; негативізм. Стереотипи розуміння соціального розвитку людини: стереотип обмеженості віку соціального розвитку людини; стереотип абсолютизації дитинства; психологічний фаталізм; стереотип абсолютизації задатків та здібностей людини. Моделі соціального розвитку особистості: еволюційна модель; кризова (стрибокподібна) модель; модель трьох фаз; модель гетерохронного розвитку.

«Вікова психологія»

1. **Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології.** Структура вікової психології. Значення В.П. Місце вікової психології в системі наук. Вік як основна категорія В.П.Методологічні засади вікової психології. Принципи В.П. Історія розвитку вікової психології.
2. **Методи вікової психології.** Класифікація методів Б.Г. Ананьєва. Характеристика специфічних методів вікової психології. Спостереження та експеримент як основні методи вікової психології. Порівняльний аналіз.
3. **Поняття про психічний розвиток.** Розвиток і формування. Діалектико-матеріалістичне вчення про психічний розвиток. Рушійні сили психічного розвитку. Суперечності психічного розвитку.
4. **Фактори психічного розвитку.** Роль спадковості та середовища у формуванні особистості. Принципи та закономірності психічного розвитку. Показники психічного розвитку.
5. **Кризи у розвитку особистості.** Характеристика вікових криз.Теорія рекапітуляції (С. Холл). Психодинамічний підхід (З. Фройд). Соціогенетичний підхід (Е. Еріксон). Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Рівні та стадії морального розвитку дитини (за Л.Кольбергом). Персонологічний підхід (А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс). Культурно-історичний підхід (Л.С. Виготський). Концепція Д.Б. Ельконіна
6. **Психологія пренатального розвитку. Особливості психічного розвитку немовляти.** Фаза новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Криза новонародженості. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення. Розвиток пізнавальних процесів і моторики у немовлят. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток дитини у віці немовляти.
7. **Особливості психічного розвитку в ранньому дитинстві.** Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Провідна діяльність у ранньому дитинстві. Новоутворення. Прямоходіння та його значення для розвитку дитини раннього віку. Розвиток психічних процесів в ранньому дитинстві. Розвиток самосвідомості дітей раннього віку. Криза 3-х років.
8. **Теорії ігрової діяльності.** Вплив ігрової діяльності на розвиток дитини у дошкільному віці. Загальна характеристика сюжетно-рольової гри. Складові ігрової діяльності. Взаємостосунки дітей у грі.
9. **Особливості психічного розвитку в дошкільному віці.** Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в дошкільному віці. Особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільнят. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність дошкільників. Новоутворення, пізнавальний та розумовий розвиток дошкільника. Розвиток особистості дошкільника. Криза семи років. Психологічна готовність дитини до навчання у школі.
10. **Загальна характеристика розвитку молодшого школяра.** Анатомо-фізіологічні можливості молодшого школяра. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра.

Провідна діяльність молодшого школяра. Розвиток самосвідомості молодшого школяра. Розвиток спонукальної сфери молодшого школяра.

11. **Особливості психічного розвитку в підлітковому віці.** Підліткова криза у різних психологічних теоріях. Криза підліткового віку. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Формування особистості підлітка. Особливості взаємовідносин і спілкування підлітків з однолітками та дорослими. Розвиток пізнавальних процесів у підлітковому віці. Особливості учбової та трудової діяльності підлітків.
12. **Особливості психічного розвитку в юнацькому віці.** Особливості анатомо-фізіологічного розвитку у юнацькому віці. Розвиток самосвідомості і самооцінки юнаків. Особливості формування світогляду у юнацькому віці. Спілкування юнаків з дорослими та однолітками. Дружба і любов у юнацькому віці. Учіння, трудова діяльність та вибір професії у юнацькому віці.
13. **Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості.** Анатомо-фізіологічні особливості періоду ранньої дорослості. Розвиток психічних процесів у період дорослості. Психосоціальний розвиток у період дорослості (особистість, сім'я та робота; встановлення близьких стосунків; батьківство; професійний шлях). Періодизації та задачі розвитку у дорослих (Е. Еріксон, Д. Левінсон, Р. Гулд). Кризи віку дорослості.
14. **Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості.** Фізичний розвиток (психофізіологічні та морфо-функціональні зміни, клімакс та менопауза, сексуальність у середньому віці).
15. **Когнітивний розвиток в період середньої дорослості** (плинний та кристалізований інтелект, досвід та майстерність, зміна функцій інтелекту). Психосоціальний розвиток (задачі середнього віку, міжособистісні стосунки, зміни у професійній сфері).
16. **Особливості психічного розвитку у віці пізньої дорослості.** Сучасні уявлення про старіння. Теорії старіння. Анатомо-фізіологічні особливості людей літнього віку. Особливості психічних процесів людей літнього віку. Психосоціальний розвиток у літньому віці. Допомога людям літнього віку. Смерть і помирання: психологічні аспекти. Вплив соціальних установок на упереджене ставлення до людей літнього віку.

«Експериментальна психологія»

1. **Становлення і розвиток експерименту в психології:** предмет та завдання експериментальної психології. Основні підходи до розуміння предмету експериментальної психології. Завдання експериментальної психології. Передумови розвитку експериментальної психології. Витоки експериментальної психології: розвиток експерименту в філософії. Психофізіологія як емпірична база психологічних досліджень. Розвиток експериментальних досліджень в психології. Вітчизняна експериментальна психологія.
2. **Методологія науки. Нормативи наукового мислення:** поняття про наукове мислення. Принципи наукового мислення. Науковий метод та його характеристика. Поняття про методологію науки. Рівні методології. Функції методології. Методологічні принципи експериментальної психології.
3. **Структура наукового дослідження: поняття про наукову проблему.** Теорія як реконструкція психологічної реальності. Теорія та її структура. Гіпотеза наукового дослідження. Характеристика основних типів гіпотез.
4. **Етичні та правові аспекти психологічних досліджень:** експериментатор: його особистість і діяльність. Особистість учасника та ситуація психологічного дослідження. Етичні аспекти психологічних досліджень. Згода на участь у психологічному експерименті. Правове регулювання психологічних досліджень. “Наукове шахрайство” та чистота експерименту.
5. **Описові методи в психологічному дослідженні. Поняття про спостереження:** класифікація методів психологічного дослідження. Поняття про описові методи. Біографічний метод у психологічному дослідженні. Аналіз продуктів діяльності. Архівний метод у психологічному дослідженні. Бесіда, інтерв'ю та анкетування у психологічному дослідженні. Стандартизовані опитувальники та тести як методи психологічного дослідження. Спостереження як метод психологічного дослідження. Місце спостереження у психологічному експерименті.

- 6. Кореляційний та експериментальний підходи у психології. Поняття про кореляційне дослідження:** поняття про експериментальні та кореляційні дослідницькі плани. Специфіка кореляційного дослідження, його відмінність від експерименту. Планування кореляційних досліджень. Галузеві кореляційні дослідження.
- 7. Експеримент як метод психологічного дослідження:** поняття про психологічний експеримент. Види експерименту. Лабораторний та природний експерименти. Формуючий та констатуючий експерименти. Реальний та ідеальний експерименти, “експеримент повної відповідності”. Структура психологічного експерименту. Поняття про експериментальну гіпотезу. Залежна змінна в експерименті. Незалежна змінна в експерименті. Експериментальна валідність: види валідності. Фактори, що загрожують внутрішній валідності експерименту. Фактори, що загрожують зовнішній валідності експерименту.
- 8. Галузеві експерименти в психології:** експериментальні дослідження в загальній психології та психофізіології. Розвиток людини: перспективи експериментального дослідження. Експерименти в соціальній психології. Роль експерименту у медичній психології, психотерапії та консультуванні. Експериментальні дослідження у сфері організаційної психології та психології праці.
- 9. Стратегії та плани експериментальних досліджень:** стратегії експериментального дослідження. Класифікація експериментальних планів. Поняття про якісні та кількісні експериментальні плани. Поняття про внутрішньогрупові та міжгрупові експериментальні плани. Доекспериментальні, квазіекспериментальні плани та плани істинних експериментів в психології. Поняття про плани з однією незалежною змінною та про факторні плани. Плани експерименту з малим N. Факт і артефакт у експерименті. Проблема контролю в експерименті. Контроль суб’єктивних впливів. Контроль ефекту послідовності. Контроль константності умов. Контроль еквівалентності груп. Особливості контролю в експериментах з маленьким N.
- 10. Дослідницька програма:** поняття про дослідницьку програму. Постановка проблеми експериментального дослідження. Теоретичний аналіз проблеми. Вибір змінних та формулювання експериментальних гіпотез. Вибір стратегії та планів експериментального дослідження. Деонтологічний аналіз психологічних досліджень. Згода на участь у психологічному дослідженні. Аналіз ресурсів експерименту. Вибір та обґрунтування методів виміру експериментального ефекту. Протокол експерименту.
- 11. Аналіз та інтерпретація результатів експерименту:** поняття про кількісний аналіз. Типи аналізу. Статистична обробка експериментальних даних. Визначення середніх показників ознаки. Визначення міри мінливості ознаки. Виявлення відмінностей в рівні прояву ознаки. Оцінка достовірності зсуву значень. Виявлення відмінностей у розподілі ознак. Аналіз факторних експериментів. Використання комп’ютеру для обробки експериментальних даних. Текстовий редактор Microsoft Word, табличний редактор Microsoft Excel, пакет програм Statistica. Поняття про якісний аналіз та інтерпретацію результатів експериментальних досліджень. Узагальнення результатів дослідження, формулювання висновків.
- 12. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень:** поняття про науковий стиль. Основні вимоги до мови наукового звіту. Структура та оформлення наукового звіту. Вимоги до виступів з представлення результатів наукового дослідження. Відеозвіти та стендові доповіді. Використання комп’ютеру для представлення результатів експерименту. Текстовий редактор Microsoft Word, табличний редактор Microsoft Excel, редактор презентацій Power Point, пакет програм Statistica. Статистичні таблиці. Графіки та функції. Діаграми, гістограми та малюнки у представленні даних експерименту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Тип завдань	Вага одного тестового завдання (у балах)	Кількість завдань	Сума балів
Тестові завдання	5	10	50
Професійно-орієнтоване завдання	50	1	50
Всього:			100

Критерії оцінювання професійно-орієнтованого завдання:

46-50 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт, доречно використовувати техніки проведення первинного інтерв'ю. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури акцентується увага на аналізі фахової, вузькоспеціалізованої літератури, періодичних видань та інтернет-джерел із вказаної проблеми. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. • Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Представлена інтерпретація результатів є вичерпною. • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. Продемонстровано уміння представляти результати дослідження клієнту, надавати психологічну підтримку. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань, план заходів і критеріїв саморозвитку.
41-45 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені не лише підручники, посібники і словники, але й фахова, вузькоспеціалізована література із вказівкою на основні тези, що стосуються проблеми. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення.

	<ul style="list-style-type: none"> • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. • Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Представлена інтерпретація результатів є вичерпною. • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань і пали ахаодів для саморозвитку. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
36-40 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій в межах специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені підручники і посібники і словники, основні тези яких прив'язані до завдання. Використання фахової та періодичної літератури є обмеженим. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, але відсутній опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, визначено закономірності та тенденції його розвитку. • Опис підсумкового етапу в цілому відображає результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно, хоча наявні тези консультації. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку частково відображає специфіку завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
31-35 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси.

	<ul style="list-style-type: none"> • В описі проблемних моментів відсутні вказівки на можливі причини їх виникнення. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхово. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є розширеним варіантом якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку не прив'язана до специфіки завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
26-30 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи без обґрунтування. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі реально вивчені дисципліни. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких слабо прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає лише очевидно необхідні етапи без вказівки на ресурси. • Проблемні моменти не передбачені. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість не відповідає запиту, зведена таблиця заповнена помилково. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі, які не вплинули на результати. • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхнево. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є повторенням якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені некоректно або неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку відсутня. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
0-25 балів	Є помилки у процедурі проведення, які вплинули на результат дослідження.
Додатково до 10 балів	Можуть бути нараховані за: Використання програм Intel: Power Point (для створення мультимедійних презентацій), MsExcel (для створення таблиць, діаграм та графіків), Statistika (для здійснення статистичної обробки результатів, створення таблиць, графіків тощо).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

«Загальна психологія»

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
3. Гальперин П.Я. Лекции по психологии: учебное пособие для студентов вузов. – 2-е изд. – М.: КДУ, 2005. – 400 с.
4. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций – М.: «ЧеРо», при участии издательства Юрайт, 2003. – 336 с.
5. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. — К.: Каравела, 2017. — 464 с.
6. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с.
7. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.:Вища школа, 2004. –487 с.;іл.
8. Маклаков А.Г. Общая психология: Учебник для вузов. — СПб.: Питер, 2008. — 583 с: ил.
9. Немов Р. С. Психология. Кн. 1. Общие основы психологии. 2003, 4-е изд., – 688с.
10. Общая психология /Под ред. А.В. Петровского. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение 1986. – 464 с.
11. Основы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2003. – 720 с.
12. Павелків Р.В.. Загальна психологія. Підручник. — К: Кондор, 2009. — 576 с.
13. Психологічний словник / За ред. В.І.Войтка. – К.: Вища школа, 1982.
14. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. - 572 с.
15. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 558 с.
16. Савчин М.В. Загальна психологія. – Дрогобич: Посвіт, 2009.

«Соціальна психологія»

1. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1980. – С. 7 - 53.
2. Битянова М.Р. Социальная психология: наука, практика и образ мыслей. Учебное пособие / М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 576б. (Серия «Кафедра психологии»).
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 528 с.
4. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000.
5. Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000.
6. Зброцький М.М., Максименко С.Д. Технологія спілкування. – К.:Главник, 2005. – 109с.
7. Корнев М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. – К., 1995. – С. 6 - 42.
8. Крысько В.Г. Социальная психология: словарь-справочник. – Минск: Харвест; Минск: АСТ, 2001. – 688 с.
9. Ложкин В.Г., Повякель Н.И. Практическая психология конфликта: Учеб. Пособие. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.: ил. – Библиогр.: с.250-254., С.91-130.
10. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 34-50.
11. Межличностное общение: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Казариновой, В.М. Погорьши. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
12. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 624 с.
13. Ольшанский Д.В. Психология масс. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с. – (Серия «Мастера психологии»).
14. Орбан-Лембрик Л.Е.Соціальна психологія: Посібник. - К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
15. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000. – 528 с.

16. Професійно-орієнтовані завдання з психології/ за ред. О.Л.Музики. навчальний посібник. – Житомир, 2009. – 332 с.

«Вікова психологія»

1. Вікова психологія /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа. – 1976, – 272 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчу та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Возрастная и педагогическая психология. Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов /Под ред. А.В. Петровского. – М.: Просвещение, 1973. – 288 с.
4. Возрастная и педагогическая психология: Учеб. пособие для пед. ин-тов /Под ред. М.В. Гамезо и др. – М.: Просвещение, 1984. – 256 с.
5. Детская психология : Учеб. пособие/ Под ред. Я.Л. Коломинского, Е.А. Панько. – Мн.: Университетское, 1988. – 399 с.
6. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2000. – 992 с.
7. Крэйн У. Теории развития. Секреты формирования личности. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 512 с.
8. Люблінська Г.О. Дитяча психологія. – К.: Вища школа, 1974. – 355 с.
9. Мухина В.С. Детская психология.: Учеб. для студентов пед. ин-тов /Под ред. Л.А. Венгера. – М.: Просвещение, 1985. – 272 с.
10. Ньюкомб Н. Развитие личности ребенка. – СПб.: Питер, 2002. – 640 с.
11. Основи практичної психології /В. Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. К.: Либідь, 1999. – С. 440 – 446.
12. Приходько Ю.О. Нариси становлення та розвитку дитячої психології: Навч. посібник для вищих навч. закладів. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 1999. – 205 с.
13. Психология возрастных кризисов: Хрестоматия /Сост. К.В. Сельченков. – Мн.: Харвест, 2000. – 560 с.
14. Психология старости и старения. Хрестоматия /Краснова О.В., Лидерс А.Г. – М.: Академия, 2003. – 413 с.
15. Психология человека от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002.

«Експериментальна психологія»

1. Ананьев Б.Г. Методология психологического исследования. – СПб.: Международная Академия психологических наук, 1994. – 24с.
2. Гласс Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. – М., 1976. – 495 с.
3. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: Навчальний посібник. – Житомир, 2005. – 94 с.
4. Горбунова В.В. Етичні та правові аспекти психологічних досліджень // Практична психологія та соціальна робота. – №3. – 2005. – С.18-23.
5. Готтсданкер Ф. Основы психологического эксперимента: Учеб. пособие: пер. с англ.– М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 464с.
6. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование. – СПб.: Питер, 2004. – 558 с.
7. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2001. – 320 с.
8. Корнилова Т.В. Експериментальна психологія: Теорія і методи: учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 381 с.
9. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. – СПб: “Социально-психологический центр”, 1996. – С. 32.
10. Мартин Д. Психологические эксперименты. – СПб.: ЕВРОЗНАК, 2002. – 480 с.
11. Музика О.Л. Курсові роботи з психології: навчально-методичний посібник. – Житомир, 1999. – 38 с.
12. Обозов Н.Н. Психологическое исследование и консультирование. – СПб.: МАПН, 1994. – 55 с.

13. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: Учеб. Пособие. // Под общей ред. Крылова А.А., Маничева С.А. – СПб.: Питер, 2000. – 560с.
14. Солсо Р.Л., Джонсон Х.Х., Бил М.К. Экспериментальная психология: практический курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 528 с.
15. Фресс Поль, Пиаже Жан Экспериментальная психология. – М.: Прогресс, 1966. – С. 100.
16. Хок Р. 40 исследований, которые потрясли психологию. Секреты выдающихся экспериментов. – СПб.: “Прайм-Евროзнак”, 2003. – 416 с.

Приклад професійно-орієнтованого завдання:

Ви працюєте психологом в одній зі шкіл. До Вас звернувся класний керівник 7-го класу з проханням допомогти розібратися у стосунках учнів у класі. Класний керівник зазначає: «Учні мого класу ніби поділені на декілька підгруп, які ніколи не можуть знайти спільної мови між собою і, відповідно, нічого разом не роблять. Коли я повідомляю інформацію одному учневі і прошу передати решті, то виникає така ситуація, що знає лише частина класу. Я не можу їх об'єднати для спільної роботи, мені важко з ними працювати».

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Здійснить підбір та аналіз літератури з проблеми та формування реалістичних очікувань у людини, що звернулася за допомогою.
2. Побудуйте соціограму; визначте соціометричних лідерів та їх взаємостосунки між собою та з учнями класу.
3. Розробіть систему рекомендацій, які допоможуть класному керівнику організувати роботу в класі.